

Agnieszka Gadomska

Uniwersytet SWPS

<https://orcid.org/0000-0001-8369-6055>

agadomska@swps.edu.pl

Edyta Wajda

Uniwersytet SWPS

<https://orcid.org/0000-0002-0042-0414>

ewajda1@swps.edu.pl

Mediacja w edukacji językowej i kształceniu nauczycieli języków. Wprowadzenie

Pojęcie mediacji językowej zostało wprowadzone w dokumencie *Common European Framework of Reference for Languages* (Council of Europe, 2001; wydanie polskie: *Europejski system opisu kształcenia językowego*, 2003), a następnie zaktualizowane w 2020 roku w dokumencie uzupełniającym *Common European Framework of Reference for Languages – Companion Volume* (dalej CEFR CV) (Council of Europe, 2020) poprzez dodanie nowych deskryptorów opisowych dotyczących różnych aspektów mediacji. Od tego czasu termin ten stał się niezwykle aktualny w nauczaniu języków nowożytnych w Polsce – uwzględniono wybrane działania i umiejętności mediacyjne w nowych podstawach programowych, podręcznikach oraz wymaganiach egzaminacyjnych dotyczących egzaminu ósmoklasisty i egzaminu maturalnego. Rodzą się jednak istotne pytania: Czy nauczyciele (oraz przyszli dydaktycy) nie tylko rozumieją złożoną naturę mediacji, lecz także posiadają umiejętności niezbędne do projektowania i wdrażania w procesie nauczania działań na niej opartych? Jak przygotowywać nauczycieli do tego zadania, zwłaszcza w trudnym kontekście standardu kształcenia przygotowującego do wykony-

wania zawodu nauczyciela, który w obecnym brzmieniu nie odnosi się bezpośrednio do mediacji językowej? Czy prowadzone obecnie badania w obszarze glottodydaktyki wspierają rozwój kompetencji dydaktyków w tym zakresie?

Oddajemy dziś w Państwa ręce drugi tom *Neofilologa* poświęcony roli mediacji językowej w językoznawstwie stosowanym. Reprezentujemy Uniwersytet SWPS, w którym w latach 2015–2016 odbywały się – na zlecenie Rady Europy – warsztaty dotyczące kalibracji i walidacji nowych deskryptorów opisowych. W ich wyniku podjęliśmy działania, ukierunkowane na wdrożenie deskryptorów dotyczących mediacji oraz komunikacji online do uniwersyteckiego programu kształcenia nauczycieli języka angielskiego. W tym roku mija dziesięć lat od pierwszych warsztatów – dekada ta potwierdziła, że temat mediacji językowej w nauczaniu języków i kształceniu filologicznym jest wciąż niezwykle aktualny.

Prowadzone obecnie badania nad rolą mediacji w przygotowaniu zawodowym nauczycieli języków obcych zarówno w Polsce (np. Janowska, Plak, 2021; Gadomska, 2024; Kucharczyk, 2024; Rabczuk, 2023; Sujecka-Zajac, 2017), jak i w innych krajach europejskich (De Gioia, 2015; Dendrinis, 2006, 2024, 2025; Perevertkina, Korenev, Zolotareva, 2020; Piccardo, 2012; Stathopoulou, 2025) podkreślają konieczność dostosowania programów studiów tak, aby w sposób nowoczesny i praktyczny przygotowywały przyszłych nauczycieli do realizacji zadań mediacyjnych. Pozwoli im to skutecznie wspierać uczniów w zdobywaniu niezbędnych kompetencji. Badacze są zgodni, że kompetencje dotyczące mediacji stanowią jeden z kluczowych obszarów rozwoju zawodowego nauczycieli, zwłaszcza, że mediacja ściśle wiąże się z wielojęzycznością i wielokulturowością. Nauczyciele powinni zatem efektywnie wykorzystywać cały repertuar językowy uczniów, stymulować transfer międzyjęzykowy oraz sprzyjać dialogowi międzykulturowemu. Praktycy widzą potrzebę kształtowania umiejętności mediacyjnych nie tylko ze względów formalnych, ale z powodu ich istotnej roli w podnoszeniu jakości komunikacji, krytycznego myślenia, rozwoju kompetencji społecznych czy osobistych. Z tego względu przyszli nauczyciele potrzebują systematycznego przygotowania obejmującego wiedzę teoretyczną, refleksję nad własną praktyką oraz ciągłego doskonalenia kompetencji komunikacyjnych, społecznych i interkulturowych.

W poprzednim numerze *Neofilologa* poświęconym mediacji autorzy artykułów skupiali się na ukazaniu języka jako „narzędzia budowania pomostów (mediacji) między różnymi systemami znaczeń” (Kostecka-Szewc, Maciaszczyk, 2026: 214), w obecnym natomiast dyskusja koncentruje się na kształtowaniu umiejętności mediacyjnych w procesie nauczania języków obcych oraz w kształceniu nauczycieli, co ma kluczowe znaczenie dla jakości edukacji językowej. Autorzy podają wyniki badań empirycznych oraz prezentują szeroki wachlarz zadań mediacyjnych i ćwiczeń rozwijających strategię

komunikacyjne, które w praktyczny sposób ilustrują, jak skutecznie stosować mediację w autentycznych sytuacjach dydaktycznych. Wnioski autorów stanowią zatem nie tylko cenny argument w dyskusji akademickiej nad rozumieniem mediacji i jej roli we współczesnej glottodydaktyce, mają również znaczenie dla praktyki nauczycielskiej.

W pierwszej części tomu zgromadzono artykuły przedstawiające wyniki badań empirycznych oraz praktyczne propozycje wykorzystania zadań mediacyjnych w edukacji szkolnej, niejednokrotnie zilustrowane przykładami ich konkretnych implementacji. Druga część tomu skupia się na roli oraz znaczeniu mediacji w procesie kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli języków obcych.

Tom otwiera artykuł Moniki Grabowskiej *La médiation dans l'apprentissage informel des langues étrangères*, który przedstawia jakościowe badanie empiryczne poświęcone roli mediacji w uczeniu się języków obcych w kontekście nieformalnym. Wykorzystując emiczne podejście badawcze, Autorka przeanalizowała 92 dzienniczki zebrane od studentów z czterech europejskich uniwersytetów, którzy przez miesiąc dokumentowali swoje kontakty z językiem francuskim poza środowiskiem klasowym oraz własne refleksje na ich temat. Wyniki badania wskazują, że mediacja w środowisku nieformalnym aktywuje zarówno wymiar poznawczy (przekaz, wyjaśnianie, współtworzenie znaczenia), jak i relacyjny (wsparcie w interakcji, tworzenie bezpiecznej przestrzeni, dostosowanie się do rozmówców), pełniąc funkcje językowe, kulturowe, społeczne oraz pedagogiczne. Badanie dowodzi tym samym ścisłej zbieżności między mediacją a nieformalną nauką języka, odwołujących się do autonomii, refleksyjności i społecznego konstruowania znaczeń.

Tekst Urszuli Paprockiej-Piotrowskiej *Reformulation et médiation textuelle: analyse des stratégies de reformulation chez des apprenants adultes de français L2* bada z kolei rolę procesów parafrazowania i przekształcania tekstu źródłowego, a tym samym mediacji tekstu w formalnym kontekście edukacyjnym (zadanie wykonane przez studentów filologii francuskiej I stopnia kształcących się na poziomach B1 i B2). Opierając się na analizie ilościowo-jakościowej pisemnego odtworzenia opowiadania *Tom et Julie* po jego dwukrotnym odczytaniu oraz po przeprowadzeniu klasyfikacji strategii reformulacyjnych w tekstach przygotowanych przez studentów, Autorka wskazuje na wyraźną ewolucję kompetencji wraz z poziomem zaawansowania. Osoby na poziomie B1 częściej wybierają dosłowne powtórzenia i uproszczenia, podczas gdy studenci na poziomie B2 wykazują znacznie większą elastyczność dyskursywną, stosując skomplikowane operacje restrukturyzacji, kondensacji i interpretacji informacji. Badanie dowodzi, że reformulacja nie sprowadza się do czysto formalnej sprawności językowej, lecz stanowi kluczowe narzędzie mediacji tekstu umożliwiające aktywne zarządzanie treścią.

Artykuł Radostawa Kucharczyka *Działania mediacyjne na lekcji języka francuskiego w polskiej szkole ponadpodstawowej. Raport z badania własnego*, również osadzony w kontekście edukacji formalnej, przedstawia badania nad działaniami mediacyjnymi podejmowanymi przez uczniów uczących się języka francuskiego na poziomie A2 w polskim liceum ogólnokształcącym. Zadanie, o którego wykonanie zostali poproszeni, polegało na przeczytaniu artykułu w języku polskim, a następnie uzupełnieniu listu do kolegi informacjami z artykułu przekazanymi po francusku. Celem Autora było między innymi sprawdzenie efektywności działań mediacyjnych oraz repertuaru technik stosowanych przez uczniów podczas tego procesu. Wyniki analizy ilościowej i jakościowej wykazały ograniczoną skuteczność działań mediacyjnych oraz wąski zakres wykorzystywanych technik. Autor konkluduje, że przyczyną tych wyników może być brak rozwijania umiejętności mediacyjnych w praktyce szkolnej, co wskazuje na potrzebę dalszych badań nad świadomością nauczycieli i metodyką nauczania mediacji.

Artykuł Tomasza Możdżerza *Dyktando jako zadanie o charakterze mediacyjnym – studium przypadku czterech implementacji przeprowadzonych w ramach projektu ACTIN* został poświęcony analizie potencjału dyktand grupowych: gramatycznego (*dictogloss*) i „bieganego” (*running dictation*) jako autonomicznych zadań mediacyjnych rozwijających sprawności językowe i współpracę w klasie zróżnicowanej kulturowo. Autor omówił oba ćwiczenia z perspektywy ich wartości jako zadań kształcących strategię mediacyjną, a następnie zaprezentował studium czterech wdrożeń zrealizowanych w szkołach podstawowych na lekcjach języka polskiego oraz na dodatkowych zajęciach z języka polskiego jako obcego. Badanie wykazało, że chociaż dyktando gramatyczne wywoływało u uczniów pewną dezorientację ze względu na złożoność i nietypowość zadania, to obie techniki uzyskały pozytywne oceny, skutecznie aktywizując uczniów, rozwijając ich świadomość językową oraz stymulując współpracę przy przetwarzaniu tekstu.

Kolejny tekst autorstwa Aleksandry Kosteckiej-Szewc *Nowoczesne technologie w działaniach mediacyjnych na lekcji języka obcego* skupia się na analizie możliwości oraz wyzwań wynikających z integracji nowoczesnych technologii cyfrowych z działaniami mediacyjnymi na lekcjach języka obcego. Korzystając z jakościowej metody badawczej opartej na obserwacji uczestniczącej oraz dokumentacji z warsztatów w ramach kursu dotyczącego nowoczesnych technologii w nauczaniu i uczeniu się języków obcych, Autorka poddała ocenie szereg cyfrowych narzędzi wspierających procesy poznawcze i komunikacyjne. Badanie pokazało, że o ile technologie (np. zaawansowane modele językowe, aplikacje upraszczające tekst czy inteligentne notatniki) znakomicie sprawdzają się w obszarze mediacji tekstu oraz w ułatwianiu współpracy przy mediacji pojęć, o tyle w przypadku mediacji komunikacji

narzędzia te mają swoje ograniczenia i nie zastąpią ludzkiej komunikacji w świecie rzeczywistym. Autorka konkluduje, że odpowiednio dobrane nowoczesne technologie mogą zoptymalizować i zindywidualizować proces glottodydaktyczny, pod warunkiem jednak, że będą stosowane w oparciu o wiedzę dydaktyczną.

Artykuł Anny Kizeweter *Język obcy jako narzędzie przemiany. Perspektywa mediacji transformacyjnej w glottodydaktyce* podejmuje próbę analizy możliwości wykorzystania w glottodydaktyce teorii mediacji transformacyjnej w ujęciu Busha i Folgera (2005), ze szczególnym uwzględnieniem procesów budowania sprawczości uczniów (*empowerment*) oraz uznawania punktu widzenia drugiego człowieka (*recognition*). Zdaniem Autorki zastosowanie perspektywy mediacji transformacyjnej pozwala spojrzeć na interakcje zachodzące podczas lekcji języka obcego w nowym świetle. Analizie podlega bowiem nie tylko stopień poprawności wykonania zadania językowego, lecz także sposób, w jaki uczniowie współpracują, podejmują decyzje i uwzględniają punkty widzenia innych uczestników interakcji. Artykuł ukazuje lekcję języka obcego jako przestrzeń mediacyjną służącą budowaniu podmiotowości oraz relacji między uczestnikami. Teoretyczne rozważania zostały zilustrowane jakościowym studium przypadku projektu dydaktycznego przeprowadzonego w klasach ósmych szkoły podstawowej, polegającego na zespołowym tworzeniu wielkoformatowej gry planszowej do nauki języka niemieckiego. Analiza materiału empirycznego dowiodła, że konieczność wspólnej interpretacji instrukcji, negocjowania reguł oraz konstrukcji zadań stanowiła dla uczniów realne doświadczenie mediacyjne, które stymulowało ich do przejmowania odpowiedzialności za proces uczenia się.

W tekście *Zastosowanie mediacji językowej w dydaktyce francuskiego języka medycznego: podejście funkcjonalne* Marta Wojakowska, odpowiadając na potrzebę skutecznej komunikacji w wielojęzycznym i wielokulturowym środowisku opieki zdrowotnej, analizuje, w jaki sposób pragmatyczne, komunikacyjne oraz instytucjonalne cechy dyskursu medycznego wpływają na projektowanie zadań mediacyjnych. Autorka przedstawia przykładowe materiały autorskie, będące częścią modułu specjalistycznego realizowanego w ramach kursu francuskiego języka medycznego na poziomie B1, oparte na symulowanych sytuacjach klinicznych, które stanowią podstawę do ćwiczenia mediacji tekstu, pojęć i komunikacji. Autorka stwierdza, że specyfika języka medycznego wymaga integrowania kompetencji językowych, pragmatycznych i zawodowych, a deskryptory opisowe z CEFR CV stanowią praktyczne narzędzie do operacjonalizacji kompetencji mediacyjnej na kursach języka specjalistycznego.

Drugą część tomu poświęconą roli mediacji w kształceniu nauczycieli języków otwiera tekst Aleksandry Wach *Mediation activities in problem-based*

learning in English language teacher education. Artykuł poświęcony jest analizie wykorzystania działań i strategii mediacyjnych w ramach kursu kształcenia przyszłych nauczycieli języka angielskiego prowadzonego metodą nauczania problemowego (*problem-based learning*). Badanie jakościowe przeprowadzono na grupie 23 studentów–przyszłych nauczycieli języka angielskiego za pomocą wywiadów indywidualnych, a jego wyniki przeanalizowano w odniesieniu do deskryptorów dotyczących mediacji z CEFR CV. Wykazało ono, że praca w modelu nauczania problemowego sprzyjała wykorzystywaniu działań i strategii mediacyjnych zarówno w wymiarze poznawczym, jak i społecznym. Uczestnicy badania najczęściej stosowali działania z kategorii mediowania pojęć (szczególnie wspólne budowanie znaczeń) oraz mediowania tekstu podczas pracy z literaturą przedmiotu. Wyniki badania wskazują na wyraźny związek między strukturą nauczania problemowego a rozwojem kompetencji mediacyjnych, co uzasadnia potrzebę wdrażania podejścia zorientowanego na mediację w procesie kształcenia nauczycieli języków obcych.

Artykuł Moniki Janickiej *Mediacja językowa w kształceniu przyszłych nauczycieli języków obcych na przykładzie mediacji pojęć* przedstawia wyniki badania empirycznego oraz refleksję nad skutecznymi sposobami rozwijania kompetencji mediacyjnych w procesie kształcenia nauczycieli języków obcych na studiach z zakresu lingwistyki stosowanej. W części teoretycznej artykułu Autorka analizuje znaczenie mediacji w edukacji językowej i przedstawia przykłady strategii mediacyjnych ze szczególnym uwzględnieniem mediacji pojęć. W części empirycznej natomiast opisuje cele i przebieg projektu dydaktyczno-badawczego, zrealizowanego w ramach zajęć przygotowujących studentów lingwistyki stosowanej do pracy w zawodzie nauczyciela języka obcego. Wyniki badania wykazały, że studenci wysoko ocenili przyrost swoich kompetencji w zakresie operowania mową ciała, adaptacji języka, formułowania informacji zwrotnej oraz budowania dydaktycznej autorefleksji; dostarczyły też cennych informacji na temat skuteczności wybranych zadań w kształtowaniu kompetencji mediacyjnych, zwłaszcza roli mediacji pojęć, w przygotowaniu przyszłych nauczycieli do wykonywania zawodu.

Agnieszka Gadomska w swoim artykule zatytułowanym *Linguistic mediation in EFL teacher education: Presentation and preliminary evaluation of the course on mediation*, nawiązując do statusu mediacji językowej w programach studiów filologicznych (Gadomska, 2024), kontynuuje rozważania nad koniecznością kształtowania umiejętności mediacyjnych w procesie kształcenia przyszłych nauczycieli języka angielskiego. Autorka przedstawia projekt jednosemestralnego kursu *Linguistic mediation in practice*, realizowanego na studiach licencjackich z filologii angielskiej (specjalność nauczycielska). Uczy on mediacji językowej poprzez tworzenie przez studentów autorskich materiałów do nauki języka angielskiego z wykorzystaniem

platformy e-learningowej. Pilotażowa edycja zajęć, zrealizowana w roku akademickim 2024/2025, dostarczyła cennych spostrzeżeń w zakresie analizy potrzeb oraz oceny skuteczności kursu z perspektywy wykładowcy (autorki programu i osoby prowadzącej szkolenie nauczycielskie) oraz samych studentów (uczestników). W artykule przedstawiono model wprowadzania strategii i działań mediacyjnych do programu kształcenia nauczycieli języka angielskiego, a także wnioski, wyniki i opinie dotyczące pierwszej edycji kursu wraz z rekomendacjami na przyszłość.

Wyodrębnienie w programie studiów filologicznych o specjalności nauczycielskiej odrębnego kursu poświęconego kształtowaniu umiejętności mediacyjnych, opisanego w artykule Agnieszki Gadomskiej, stanowi trafną odpowiedź na rekomendacje Magdaleny Maziarz zawarte w artykule *Doskonalenie nauczycieli języków obcych w zakresie mediacji językowej w świetle podstawy programowej kształcenia ogólnego*. Autorka wskazuje na potrzebę tworzenia długoterminowych, modułowych programów szkoleniowych, które umożliwią nauczycielom systematyczne rozwijanie kompetencji mediacyjnych. Przeanalizowana przez nią oferta kursów proponowanych obecnie przez ośrodki doskonalenia nauczycieli oraz wydawnictwa składa się bowiem przeważnie z krótkich form doskonalenia zawodowego. Zdaniem Autorki, wartościowe programy powinny: wnikliwie łączyć wiedzę teoretyczną z praktyką, obejmować projektowanie zadań mediacyjnych zgodnych z podstawą programową, zawierać warsztaty ukierunkowane na tworzenie materiałów dydaktycznych, analizę przykładów i wymianę informacji zwrotnej. Takie rozwiązanie znacząco ułatwiłoby wdrażanie mediacji do codziennej praktyki szkolnej. Niezwykle cenna jest przy tym przeprowadzona przez Autorkę analiza porównawcza wymagań szczegółowych w zakresie mediacji językowej zawartych w CEFR CV oraz w polskiej podstawie programowej dla języka obcego nowożytnego. Pozwala ona precyzyjnie określić i zaplanować działania dydaktyczne, aby skutecznie wspierać uczniów w osiąganiu zakładanych efektów uczenia się.

Mamy nadzieję, że zamieszczone w tomie artykuły staną się dla Czytelników źródłem wiedzy, refleksji i inspiracji.

Tom ten dedykujemy Profesor Hannie Komorowskiej, wyrażając wdzięczność za Jej wybitny wkład w rozwój polskiej i europejskiej glottodydaktyki. Jako nauczycielka akademicka, badaczka, mentorka, ekspertka i autorka licznych publikacji poświęconych metodyce nauczania języków obcych oraz kształceniu nauczycieli jest inspiracją i wzorem dla wielu glottodydaktyków. Dziękujemy Pani Profesor.

Agnieszka Gadomska i Edyta Wajda

Bibliografia

- Bush R. A. B., Folger J. P. (2005), *The promise of mediation: The transformative approach to conflict*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Council of Europe (2001), *Common European framework of reference for languages: Learning, teaching, assessment*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Council of Europe (2020), *Common European framework of reference for languages: Learning, teaching, assessment – Companion volume*. Strasbourg: Council of Europe.
- De Gioia M., Marcon M. (red.) (2020), *L'essentiel de la médiation. Le regard des sciences humaines et sociales*. Bruxelles: Peter Lang Verlag.
- Dendrinos B. (2006), *Mediation in communication, language teaching and testing*. „Journal of Applied Linguistics”, nr 22, s. 9–35.
- Dendrinos B. (2024), *Mediation as negotiation of meanings, plurilingualism and language education*. New York: Routledge.
- Dendrinos B. (2025), *Collaborative peer learning mediation across the curriculum. La mediazione nell'educazione plurilingue*, Numero monografico a cura di Silvia Morandi et Monica Barni. „Lend: Lingua e nuova didattica”, nr 3, s. 56–66.
- Gadomska A. (2024), *Developing mediation skills at the tertiary level of education*. „Neofilolog”, nr 62(1), s. 170–191.
- Janowska I., Plak M. (2021), *Działania mediacyjne w uczeniu się i nauczaniu języków obcych. Od teorii do praktyki*. Kraków: Księgarnia Akademicka.
- Kostecka-Szewc A., Maciaszczyk S. (2026), *Wymiary mediacji we współczesnej glotto-dydaktyce i tłumaczeniach. Wprowadzenie*. „Neofilolog”, nr 66(2), s. 213–221.
- Kucharczyk R. (2024), *La didactique du plurilinguisme au service de la médiation : comment recourir aux ressources du répertoire langagier des apprenants en classe de FLE lors des activités de médiation?*, „Recherches en didactique des langues et des cultures. Les Cahiers de l'Acedle”, nr. 22–1. Online: <https://journals.openedition.org/rdlc/13246> [DW 01.06.2024].
- Perevertkina M., Korenev A., Zolotareva M. (2020), *Developing classroom mediation awareness and skills in pre-service language teacher education*. „CEFR Journal – Research and Practice”, nr 2, s. 25–39.
- Piccardo E. (2012), *Médiation et apprentissage des langues : pourquoi est-il temps de réfléchir à cette notion?* „Éla. Études de linguistique appliquée”, nr 167(3), s. 285–297.
- Rabczuk A. (2023), *Działania mediacyjne przeznaczone dla poziomu C1 – implikacje praktyczne*. „Acta Universitatis Lodzensis. Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców”, nr 30, s. 247–263.
- Rada Europy (2003), *Europejski system opisu kształcenia językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie*. Warszawa: Wydawnictwa Centralnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli.
- Stathopoulou M. (2025), *Implementing mediation in teaching practices: Challenges and possibilities*. „Lend: Lingua e nuova didattica”, nr 3, s. 67–81.
- Sujecka-Zajac J. (2017), *Rola mediacji dydaktycznej w rozwijaniu warsztatu poznawczego ucznia na lekcji języka obcego*. „Neofilolog”, nr. 48(2), s. 169–181.